

สรุปและข้อเสนอแนะ

อ้อย เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งของประเทศ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูกอ้อยได้แก่ลักษณะดินที่เป็นดินร่วนถึงดินร่วนปนทราย อ้อยต้องการอากาศร้อนและชุ่มชื้นในระยะแรกเพื่อการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วซึ่งจะช่วยเพิ่มผลผลิตอ้อยต่อไร่ แต่เมื่อเจริญเติบโตเต็มที่แล้วอ้อยต้องการความหนาวและแห้งแล้งเพื่อการสะสมน้ำตาลในลำต้น อันจะเป็นผลให้ได้น้ำตาลต่อตันอ้อยมากขึ้น ดังนั้นแหล่งปลูกอ้อยและอุตสาหกรรมน้ำตาลจึงกระจายอยู่ทั่วไปตามภาคต่าง ๆ ของประเทศยกเว้นภาคใต้ ปัจจุบันประเทศไทยสามารถผลิตอ้อยได้มาก อ้อยที่ผลิตได้ทั้งหมดซึ่งมีทั้งอ้อยที่ไม่ส่งโรงงาน และส่งโรงงานเพื่อทیبเป็นน้ำตาล ตลอดทั้งผลพลอยได้จากการทیبอ้อยคือกากน้ำตาล และกากอ้อยสามารถให้คูปประโยชน์และมีความสำคัญทางเศรษฐกิจแทบทุกสาขาอาชีพ กล่าวคือทั้งทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม เกษษกรรม และการส่งออก แต่ในทางตรงกันข้ามอ้อยก็นับได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่ประสบปัญหามากที่สุดชนิดหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันราคาน้ำตาลในตลาดโลกตกต่ำ ภาวะน้ำตาลล้นตลาด ราคาอ้อยจึงต้องตกต่ำตามไปด้วยซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข การที่รัฐบาลกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับการปลูกอ้อยขึ้นก็เพื่อที่จะควบคุมปริมาณการผลิตให้สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของตลาด อย่างไรก็ตามการกำหนดเขตการผลิตสำหรับอ้อยทำให้เกิดปัญหาอีกปัญหาหนึ่งคือ เกษตรกรกลุ่มที่มีพื้นที่ผลิตอยู่ห่างจากโรงงานน้ำตาลเกินกว่า 100 กิโลเมตรกลายเป็นเกษตรกรที่อยู่นอกเขตเกษตรเศรษฐกิจ โดยไม่มีหลักประกันเกี่ยวกับการขายอ้อยให้โรงงานน้ำตาล ตลอดทั้งไม่ได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือจากรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องราคาอ้อย เป็นต้น การศึกษาในเรื่องนี้จึงมุ่งที่จะพิจารณาว่าการกำหนดเขตการผลิตอ้อยโดยพิจารณาจากระยะทางนั้น จะถูกต้องและสมควรหรือไม่ ทั้งนี้จะได้ทำการ เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายอ้อยระหว่างเกษตรกรทั้งในและนอกเขตเกษตรเศรษฐกิจ และยังจะพิจารณาว่าค่าขนส่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้ต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายอ้อยสูงหรือไม่

อนึ่งจากการเก็บข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เกี่ยวกับปริมาณการผลิตอ้อยในปี.ศ. 2525 (รายละเอียดในภาคผนวก ข.) อาจสรุปและเปรียบเทียบระหว่างการผลิตอ้อยในและนอกเขตเกษตรเศรษฐกิจได้ว่า เกษตรกรที่ปลูกอ้อยในเขตเกษตรเศรษฐกิจมีจำนวนร้อยละ 96 ในขณะที่เกษตรกรที่ปลูกอ้อยนอกเขตเกษตรเศรษฐกิจมีเพียงร้อยละ 4 ของเกษตรกรทั้งหมดที่ปลูกอ้อย พื้นที่ผลิตในเขตเกษตรเศรษฐกิจมีร้อยละ 97 ของพื้นที่ทั้งหมดที่เหลืออีกร้อยละ 3 เป็นพื้นที่การผลิตนอกเขตเกษตรเศรษฐกิจ และสำหรับผลผลิตอ้อยในเขตเกษตรเศรษฐกิจมีจำนวนร้อยละ 97 ของผลผลิตทั้งหมด ในขณะที่ผลผลิตอ้อยนอกเขตเกษตรเศรษฐกิจมีเพียงร้อยละ 3 ของผลผลิตทั้งหมด (ตาราง ข.3 : ภาคผนวก ข.)

ในการศึกษานี้ได้แบ่งต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายอ้อยออกเป็น 2 ประเภทคือ ต้นทุนทางตรงและต้นทุนทางอ้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

	<u>ต้นทุนการผลิตอ้อย</u>	<u>ต้นทุนการจำหน่ายอ้อย</u>
ก. <u>ต้นทุนทางตรง</u>	1. ค่าเตรียมดิน 2. ค่าพันธุ์อ้อย 3. ค่าสับ ขนและปลูกท่อนพันธุ์ 4. ค่าบำรุงรักษาอ้อย	1. ค่าเก็บเกี่ยว 2. ค่าขนอ้อยขึ้นรถบรรทุก 3. ค่าขนส่ง
ข. <u>ต้นทุนทางอ้อม</u>	1. ค่าน้ำมัน 2. ค่าบริการคนงาน 3. ค่าแรงงานประจำ 4. ค่าเช่าที่ดิน 5. ค่าเสื่อมราคา 6. ค่าจัดการ 7. ค่าดอกเบี้ย	1. ค่าบำรุงสมาคม สหกรณ์ 2. ค่าหัวตัน หรือค่าบริการที่ต้องจ่ายให้หัวหน้าโควต้า

สำหรับการคำนวณต้นทุนการผลิต และการจำหน่ายอ้อยจะใช้ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามเกษตรกรในท้องที่ต่าง ๆ ดังนี้

ภาคกลาง ได้ข้อมูลจาก:

- เกษตรกรในเขตอำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งอยู่ในเขตเกษตรเศรษฐกิจ
- เกษตรกรในเขตอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งอยู่นอกเขตเกษตรเศรษฐกิจ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ข้อมูลจาก:

- เกษตรกรในเขตอำเภอน้ำพองและอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งอยู่ในเขตเกษตรเศรษฐกิจ
- เกษตรกรในเขตอำเภอภูเขียวและอำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งอยู่นอกเขตเกษตรเศรษฐกิจ

วิธีคำนวณต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายอ้อยที่ได้ข้อมูลมาจากการสอบถามจะใช้วิธีเฉลี่ยข้อมูลเป็น 2 แบบคือ

1. วิธีเฉลี่ยแบบธรรมดา (Simple average) วิธีนี้จะใช้กับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายต่อไร่และต่อตัน พื้นที่ผลิต และผลผลิตต่อไร่ของอ้อยปลูก อ้อยต่อ 1 และอ้อยต่อ 2 เพื่อให้ได้ตัวแทนที่เหมาะสมที่สุดสำหรับข้อมูลนั้น ๆ
2. วิธีเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก (Weighted average) วิธีนี้จะใช้กับการเฉลี่ยข้อมูลระหว่างอ้อยปลูก อ้อยต่อ 1 และอ้อยต่อ 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนของอ้อยทุกชนิด ในที่นี้การเฉลี่ยจะถ่วงน้ำหนักด้วยพื้นที่ผลิตอ้อยปลูก อ้อยต่อ 1 และอ้อยต่อ 2 ข้อมูลที่จะเฉลี่ยโดยวิธีนี้ได้แก่ ต้นทุนการผลิต และผลผลิตอ้อยปลูก อ้อยต่อ 1 และอ้อยต่อ 2

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายอ้อยจะใช้วิธีการเปรียบเทียบเป็น 2 กรณีคือ

ก. การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายอ้อยระหว่างเกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ผลิตต่างกัน ในเขต อำเภอเดียวกัน

การเปรียบเทียบในกรณีนี้ได้ผลสรุปว่า การปลูกอ้อยในพื้นที่ขนาดเล็ก และขนาดกลางไม่เกิน 100 ไร่ จะเสียต้นทุนในการผลิตอ้อยต่ำกว่าการปลูกอ้อยในพื้นที่ขนาดใหญ่ ทั้งนี้

เนื่องจากการปลูกอ้อยในพื้นที่ขนาดไม่เกิน 100 ไร่ เกษตรกรสามารถดูแลบำรุงรักษาได้อย่างทั่วถึง ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่ โดยมีค่าใช้จ่ายในการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่ใกล้เคียงกับการปลูกอ้อยในพื้นที่ขนาดใหญ่ ดังนั้นเมื่อนำมาเฉลี่ยเป็นต้นทุนการผลิตต่อตัน จึงทำให้การปลูกอ้อยในพื้นที่ขนาดไม่เกิน 100 ไร่ มีต้นทุนการผลิตต่อตันที่ต่ำกว่า สำหรับต้นทุนการจำหน่ายอ้อยจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับระยะทางเฉลี่ยจากไร่ไปโรงงานน้ำตาล ถ้าอยู่ใกล้โรงงานน้ำตาล ต้นทุนการจำหน่ายอ้อยก็จะต่ำ แต่ถ้าอยู่ห่างจากโรงงานน้ำตาล ต้นทุนการจำหน่ายอ้อยก็จะสูง

ข. การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายอ้อยระหว่างเกษตรกรในเขตเกษตร เศรษฐกิจกับ เกษตรกรนอกเขตเกษตร เศรษฐกิจ

การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายอ้อยในกรณีนี้ จะสรุปผลได้ว่าเกษตรกรที่อยู่นอกเขตเกษตร เศรษฐกิจจะมีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรนอกเขตฯจะมีค่าจ้างโยการไถเตรียมดิน ค่าจ้างแรงงาน และค่าเช่าที่ดินถูกกว่าเกษตรกรในเขตฯ นอกจากนี้เกษตรกรนอกเขตฯมักจะไม่กล้าลงทุนในการบำรุงรักษาอ้อย เพราะไม่มีสัญญาขายอ้อยให้กับโรงงาน จึงทำให้มีต้นทุนการผลิตอ้อยต่ำกว่า แต่อย่างไรก็ตาม เกษตรกรนอกเขตฯก็มีปริมาณผลผลิตอ้อยต่อไร่ที่ต่ำกว่าเกษตรกรในเขตฯ

สำหรับต้นทุนการจำหน่ายอ้อยจากการเปรียบเทียบปรากฏว่า เกษตรกรนอกเขตฯมีต้นทุนในการจำหน่ายอ้อยสูงกว่าเกษตรกรในเขตฯมาก ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า เนื่องจากเกษตรกรนอกเขตฯมีพื้นที่ผลิตอยู่ห่างจากโรงงานน้ำตาลมาก เฉลี่ยแล้วเกินกว่า 100 กิโลเมตรขึ้นไป จึงทำให้เสียค่าขนส่งสูง อนึ่ง เมื่อนำต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายอ้อยของเกษตรกรทั้งในและนอกเขตฯมาเปรียบเทียบกันจะได้ผลว่า เกษตรกรนอกเขตฯมีต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายอ้อยสูงกว่า และปัจจัยที่ทำให้มีต้นทุนสูงกว่าก็คือ ค่าขนส่ง ซึ่งในการศึกษานี้พบว่าค่าขนส่งเป็นค่าใช้จ่ายหลักในการผลิตและการจำหน่ายอ้อยของเกษตรกรที่อยู่นอกเขตเกษตร เศรษฐกิจ และค่าขนส่งยังถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายอ้อยของเกษตรกรสูง

อย่างไรก็ตามจากการที่รัฐบาลกำหนดราคาอ้อยในแต่ละปี เกษตรกรจะได้รับราคาอ้อยเท่ากัน ฉะนั้นเกษตรกรที่มีต้นทุนต่ำกว่าย่อมจะได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่า นั่นคือ เกษตรกรที่อยู่ในเขตเกษตร เศรษฐกิจจะได้รับผลตอบแทนในการปลูกอ้อยมากกว่า ดังนั้นเกษตรกรที่อยู่นอก

เขตเกษตร เศรษฐกิจหรือมีพื้นที่ผลิตอยู่ห่างจากโรงงานน้ำตาลเกินกว่า 100 กิโลเมตร และมีพื้นที่ผลิตตลอดทั้งผลผลิตเพียงร้อยละ 3 ของพื้นที่และผลผลิตทั้งหมดจึงไม่ควรปลูกอ้อยอีก ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของเกษตรกรนั่นเอง

ปัญหาในการผลิตและการจำหน่ายอ้อย

จากการศึกษาการปลูกอ้อย การตัดและขนส่งอ้อย การซื้อขายอ้อยกับโรงงานน้ำตาล ตลอดทั้งต้นทุนในการผลิตและการจำหน่ายอ้อยในบทที่ 2 และ 3 จะเห็นว่าในแต่ละขั้นตอนของการผลิตและการจำหน่ายอ้อยจะมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น ปัญหาที่เกิดจากคุณภาพอ้อยไม่ดี การตัดอ้อยที่ยังไม่สุกเต็มที่ การขนส่งอ้อยล่าช้า ปัญหาขัดแย้งระหว่างโรงงานน้ำตาลกับเกษตรกรเกี่ยวกับราคาซื้อขายอ้อย และปัญหาในด้านต้นทุน เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ หากมีการแก้ไข ก็จะเป็นผลดีต่อเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย โรงงานน้ำตาลและรัฐบาล ในที่นี้ผู้เขียนได้รวบรวมปัญหาในการผลิตและการจำหน่ายอ้อยไว้ดังนี้

1. ปัญหาการผลิตและการตัดอ้อย

ก. คุณภาพอ้อยไม่ดีเท่าที่ควร จากการศึกษาพบว่าอ้อยที่เกษตรกรตัดมาส่งโรงงานมักจะมีควาหวานน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

1) เกษตรกรขาดความรู้ในการคัดเลือกพันธุ์อ้อย ทำให้ได้พันธุ์อ้อยที่ไม่ดีและไม่เหมาะสมกับสภาพของดินที่ใช้ปลูกอ้อย

ข้อเสนอแนะ

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของรัฐควรให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในเรื่องของการคัดเลือกพันธุ์ และการพิจารณาว่าพันธุ์แต่ละชนิดเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการปลูกอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเกษตรกรจะได้นำไปปลูกได้อย่างเหมาะสม

(2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของรัฐควรพยายามศึกษาและปรับปรุงพันธุ์อ้อย หรือทำการวิจัยหาอ้อยพันธุ์ใหม่ที่จะสามารถปลูกได้ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ กัน

2) คุณภาพของดินไม่เหมาะสม เนื่องจากพื้นที่ปลูกอ้อยเป็นดินที่ทำการเพาะปลูกมานานหลายปี ทำให้สภาพของดินและความอุดมสมบูรณ์ในดินเสื่อมสภาพลง

ข้อเสนอแนะ

(1) เกษตรกรควรปลูกพืชหมุนเวียนสลับกับการปลูกอ้อย เพื่อช่วยรักษาคุณภาพภายนอกของดิน เช่น เม็ดดิน คุณสมบัติในการอุ้มน้ำและการเกาะตัวของดินให้คงที่ นอกจากนี้ยังช่วยให้เกษตรกรได้รายได้เพิ่มขึ้นจากการปลูกพืชหมุนเวียนอีกด้วย อย่างไรก็ตาม พืชที่ใช้ในการปลูกหมุนเวียนสลับกับอ้อย ควรเป็นพืชที่มีอายุสั้นสะดวกแก่การเก็บเกี่ยวไหลกลบลงไปนดินได้ง่ายและสุกเป็นปุ๋ยได้เร็ว ซึ่งได้แก่พืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วลิสง ถั่วแดง ถั่วเขียว เป็นต้น สำหรับพืชที่ดูดอาหารจากดินหรือใช้อาหารในดินมากกว่าอ้อยไม่ควรนำมาปลูกสลับกับอ้อย เช่น มันสำปะหลังและข้าวโพด เป็นต้น เพราะจะทำให้ดินเสื่อมเร็วเกินไป

(2) เกษตรกรควรใส่ปุ๋ยให้มากขึ้น ทั้งปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยวิทยาศาสตร์

3) เกษตรกรไม่สนใจที่จะปรับปรุงวิธีการปลูกอ้อยให้ได้คุณภาพดี และมีความหวานสูง เนื่องจากการกำหนดราคาซื้อขายอ้อยส่วนใหญ่ยังคิดราคาตามน้ำหนัก ทำให้เกษตรกรสนใจแต่เพียงให้ได้อ้อยที่มีน้ำหนักมาก โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการกำหนดราคาซื้อขายอ้อยโดยคิดราคาตามความหวานหรือซี.ซี.เอส การกำหนดราคาดังกล่าวจะเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรหันมาสนใจที่จะปรับปรุงวิธีการปลูกอ้อยเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์ที่ดี การใส่ปุ๋ย และการดูแลบำรุงรักษาอ้อยให้ได้ผลผลิตที่ดียิ่งขึ้น

4) เกษตรกรมักจะตัดอ้อยส่งโรงงานก่อนกำหนดที่อ้อยนั้นจะสุกเต็มที่เมื่อถึงฤดูที่โรงงานหีบอ้อย ทั้งนี้เพื่อที่เกษตรกรจะได้เงินมาใช้จ่ายเร็วขึ้น การตัดอ้อยก่อนกำหนดทำให้อ้อยที่ตัดส่งโรงงานมีความหวานน้อย และเกษตรกรมักจะตัดสิ่งไรประโยชน์มากับลำอ้อยด้วย เช่น ใบอ้อย กาบอ้อย รากอ้อย ยอดอ้อย และอาจมีเศษดินปะปนมาเพื่อให้ได้น้ำหนักมาก ๆ การตัดอ้อยเช่นนี้ทำให้ได้อ้อยที่มีคุณภาพต่ำ และเมื่อนำอ้อยนั้นไปหีบทำน้ำตาลก็จะได้ผลผลิตน้ำตาลในอัตราที่ต่ำด้วย

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการกำหนดราคาซื้อขายอ้อยโดยคิดราคา

ตามความหวาน เช่นเดียวกับที่เสนอไว้ในข้อ 3) ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรระมัดระวังในการตัดอ้อย โดยเลือกตัด เฉพาะอ้อยที่สุกเต็มที่แล้วเท่านั้น นอกจากนี้ยังต้องตัดอ้อยให้มียอดสั้น และระวังไม่ให้มีสิ่งสกปรกอื่นปะปนไป เพราะจะทำให้คุณภาพความหวานของอ้อยลดลง ราคารับซื้ออ้อยก็จะต่ำลงด้วย (รายละเอียดการวัดปริมาณน้ำตาลในอ้อยเพื่อการซื้อขายแสดงไว้ในภาคผนวก ค.)

ข. เกษตรกรมักจะตัดอ้อยครวละมาก ๆ หรือตัดรวดเดียวหมด ในฤดูที่โรงงานที่บอ้อย จะพบว่าเกษตรกรมักจะตัดอ้อยครวละมาก ๆ ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานในการตัดอ้อยมีจำกัด ดังนั้นเมื่อเกษตรกรรายใดสามารถจ้างแรงงานได้แล้ว หรือ เป็นแรงงานที่หัวหน้าโควต้าจัดหามาให้เกษตรกรก็ต้องรีบตัดอ้อยให้หมดทันที ทั้งนี้เพื่อป้องกันการขาดแคลนแรงงานในโอกาสต่อไป ทำให้อ้อยที่ตัดได้ทั้งหมดมีคุณภาพต่างกัน คืออาจจะแก่หรืออ่อนเกินไป ในขณะที่เดียวกันถ้าอ้อยที่ตัดมาแล้วไม่สามารถขนส่งไปโรงงานในวันนั้นก็ทำให้มีอ้อยค้างในไร่ ซึ่งอ้อยเหล่านั้นจะแห้งและมีความหวานลดลง

ข้อเสนอแนะ

โรงงาน หัวหน้าโควต้า และเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยควรทำความเข้าใจความตกลงกันก่อนว่าจะให้เกษตรกรส่งอ้อยเข้าโรงงานเมื่อใด จำนวนเท่าใด เนื่องจากอ้อยแต่ละพันธุ์หรือแต่ละชนิดจะใช้เวลาในการปลูกแตกต่างกัน ซึ่งอาจจะ เป็น 8-12 เดือน และโดยปกติแล้วโรงงานน้ำตาลแต่ละแห่งจะรับซื้ออ้อยจากเกษตรกรหลายรายด้วยกัน การกำหนดระยะเวลาส่งอ้อยของเกษตรกรแต่ละคนหรือให้มีการส่งกันเป็นระยะ ๆ จะทำให้เกษตรกรแต่ละคนได้วางแผนไว้ตั้งแต่เริ่มผลิตว่าจะปลูกอ้อยพันธุ์อะไร ในแปลงใดบ้าง อ้อยแปลงไหนสุกก่อนก็ทยอยตัดส่งโรงงานก่อน หากมีการวางแผนเช่นนี้จะทำให้ได้อ้อยที่มีความหวานสูง และปริมาณอ้อยที่ตัดในระยะเดียวกันมีไม่มากสามารถที่จะขนส่งไปโรงงานได้เร็ว นอกจากนี้แรงงานที่มีอยู่อย่างจำกัดก็สามารถหมุนเวียนไปตัดตามไร่ต่าง ๆ แต่ละแห่งได้โดยทั่วถึงกัน

ค. การบำรุงรักษาอ้อยไม่สม่ำเสมอ ในการปลูกอ้อยเพื่อให้ได้ผลผลิตต่อไร่สูง และมีคุณภาพดีจำเป็นต้องบำรุงรักษาทั้งอ้อยปลูก และอ้อยคอกอยู่เสมอ แต่ในทางปฏิบัติเกษตรกรมักไม่บำรุงรักษาอ้อยทั้งนี้เนื่องจาก

* ดูตัวอย่างวิธีซื้ออ้อยตามความหวานของโรงงานน้ำตาลออสเตรเลีย ในภาคผนวก ค.

1) บัญและยาปราบศัตรูพืชมีราคาแพง ทำให้เกษตรกรไม่ซื้อมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเกษตรกรคาดว่าราคาอ้อยในปีนี้จะต่ำ เกษตรกรบางคนก็จะไม่บำรุงรักษาอ้อย

ข้อเสนอแนะ

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของรัฐควรให้คำแนะนำและ สาธิตวิธีการทำปุ๋ยอินทรีย์แก่เกษตรกรโดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในไร่ จะทำให้เกษตรกรลดค่าปุ๋ยลงได้

(2) รัฐบาลควรพยายามจัดหาปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืชจำหน่ายแก่ เกษตรกรในราคาถูกลง โดยนำเงินพรีเมียมน้ำตาลที่รัฐบาล เรียกเก็บจากการส่งออกน้ำตาลมาช่วย เหลือการปลูกอ้อยโดยตรงให้มากขึ้น

2) เกษตรกรขาดความรู้ในการบำรุงรักษาอ้อยอย่างถูกวิธี เช่นควรให้ น้ำแก่อ้อยในระยะใด หรือควรบำรุงรักษาอ้อยอย่างไร เพื่อให้ได้ผลผลิตอ้อยต่อสูง ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของรัฐควรให้คำแนะนำในเรื่องการ ให้น้ำ การใช้ปุ๋ย การใช้ยากำจัดโรคพืช แมลงศัตรูอ้อย และวัชพืช ตลอดจนการบำรุงต่อ ตามวิธีการแผนใหม่ โดยอาจดำเนินการจัดทำเป็นแปลงสาธิตที่แสดงผลการทดลองในไร่ของ เกษตรกรโดยตรง เพื่อเป็นตัวอย่างให้เกษตรกร เห็นและนำไปปฏิบัติตาม

ง. ผลผลิตอ้อยต่อไร่ต่ำ ปัญหานี้ นับเป็นปัญหาสำคัญสำหรับเกษตรกร เพราะจะ ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตต่อตันสูงและมีรายได้ต่ำ นอกจากนี้ยังจะส่งผลให้โรงงานน้ำตาลผลิต น้ำตาลได้ในอัตราที่โลกรับต่อตันที่ต่ำอีกด้วย ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องพยายามเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูง ขึ้นโดยให้มีค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำ ในขณะที่เดียวกันการเพิ่มผลผลิตต่อไร่จะต้องเพิ่มทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพควบคู่กันไป สาเหตุที่ทำให้ผลผลิตอ้อยต่อไร่ต่ำเกิดจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ขนาด ของพื้นที่ ความสมบูรณ์ของดิน พันธุ์อ้อยและการบำรุงรักษา ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เกษตรกรจะต้อง คำนึงถึง เพื่อจะได้สามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นโดย

1) พยายามปลูกอ้อยในขนาดพื้นที่ซึ่งเหมาะสมกับความสามารถของ
ตนเองที่จะดูแลบริหารได้อย่างทั่วถึง และ

2) ควรปลูกอ้อยเฉพาะในแปลงที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความอุดม
สมบูรณ์ของดิน ความลาดเทของพื้นที่ ความลุ่มของพื้นที่ การระบายน้ำของพื้นที่และแหล่งน้ำที่จะ
นำมาใช้ในการผลิตอ้อย และ

3) ควรใช้พันธุ์อ้อยที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง มีความหวานดีสามารถไว้
ต่อได้ 2-3 ปีขึ้นไป และมีผลผลิตอ้อยต่อ 1 และอ้อยต่อ 2 ไม่แตกต่างกันมากนัก และ

4) ควรใส่ปุ๋ยให้มีทั้งในโตรเจน ฟอสฟอรัส และโปแตสเซียม
โดยการใส่ปุ๋ยจะต้องให้อย่างสม่ำเสมอตามเวลาที่ต้องการทั้งอ้อยปลูก อ้อยต่อ 1 และอ้อยต่อ 2
ถึงแม้แนวโน้มของราคาจะไม่ดีก็จำเป็นจะต้องให้ปุ๋ยอ้อยตามปกติด้วย สำหรับการบำรุงรักษา
โดยวิธีอื่นก็ต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอเช่นกัน โดยเฉพาะอ้อยต่อควรเพิ่มความเอาใจใส่ เพื่อ
ให้ได้ผลผลิตอ้อยต่อเท่ากับอ้อยปลูก

2. ปัญหาการตลาดของอ้อย

ก่อนที่จะถึงฤดูที่โรงงานเปิดหีบมักจะเกิดการต่อรองราคากันระหว่างเกษตรกร
และโรงงานน้ำตาล ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ใช้ความพยายามอย่างมากที่จะให้ได้ราคาในระดับที่ตน
ต้องการ ทำให้การตกลงในเรื่องราคาเป็นไปด้วยความยากลำบาก และมีปัญหาทุกฤดูการผลิต
ปัญหานี้เป็นภาระที่รัฐบาลต้องเข้ามาช่วยเหลือไกล่เกลี่ย และหามาตรการที่ดีที่สุด อย่างไรก็ตาม
จากนโยบายการประกันราคาอ้อย มักจะประสบปัญหาคือ แม้จะได้กำหนดราคาประกันไปแล้ว
แต่ถ้าราคาน้ำตาลในตลาดโลกสูงขึ้น เกษตรกรก็ไม่ได้รับความเป็นธรรมกับส่วนของราคาที่สูง
ขึ้น และในทางตรงข้าม เมื่อราคาน้ำตาลในตลาดโลกลดต่ำลง โรงงานเห็นว่าถ้าซื้ออ้อยตาม
ราคาประกันก็จะขาดทุน จึงไม่สามารถจะซื้ออ้อยในราคาประกันตามที่ตกลงไว้ได้ และโรงงาน
ก็มักจะยื่นข้อเสนอมว่า ถ้าจะหีบอ้อยต่อไปเพื่อป้องกันอ้อยตกค้างในไร่มาก เกษตรกรจำเป็นต้อง
ลดราคารับซื้อลง ถ้าไม่สามารถจะลดราคารับซื้ออ้อยลงได้ รัฐบาลก็ต้องจ่ายเงินอุดหนุนน้ำตาลให้
เพื่อป้องกันการขาดทุนและให้โรงงานเปิดหีบต่อไป เช่น ในฤดูการผลิต 2518-19 รัฐบาลจ่ายเงิน
อุดหนุนน้ำตาลทรายขาวกระสอบละ 92 บาท และในฤดูการผลิต 2524-25 รัฐบาลจ่ายเงินอุดหนุน
50 ล้านบาท (21:10) เพื่อให้โรงงานหีบอ้อยให้หมด แต่ต้องซื้อในราคาที่ลดลง ดังนั้นในฤดูการผลิต
2524-25 ราคาอ้อยจึงมี 5 ราคาคือ ต้นละ 510 บาท, 440, 340, 300 และ 250 บาท

ตามลำดับ เมื่อ เป็น เช่นนี้ปัญหาความไม่เป็นธรรมก็เกิดขึ้นกับทุกฝ่าย ดังนั้น รัฐด้วยความเห็นชอบของ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยและโรงงานจึงได้นำระบบปันส่วนของรายได้สุทธิจากการขายน้ำตาลมาใช้ ถ้าราคาน้ำตาลสูงก็ได้มากขึ้นทั้ง 2 ฝ่าย ถ้าราคาน้ำตาลต่ำลง ก็ได้รายได้ลดลงทั้งสองฝ่าย ซึ่งนโยบายอันนี้จะต้องนำมาใช้ควบคู่กับการซื้อขายอ้อยตามความหวาน เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรผลิตอ้อยคุณภาพดี เข้าโรงงานและให้เกษตรกรซึ่งผลิตอ้อยคุณภาพดี เข้าโรงงานได้รับส่วนแบ่งมากขึ้นด้วย ขณะเดียวกัน โรงงานที่มีประสิทธิภาพการผลิตต่ำก็จะได้รับผลตอบแทนต่ำ ดังนั้น โรงงานก็ต้องพยายามหาทางเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วย การซื้อขายอ้อยตามความหวานจึง เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ทุกฝ่ายทำในสิ่งที่ดีและมีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้น

ในปัจจุบันรัฐบาลได้นำระบบการแบ่งปันผลประโยชน์แบบ 70 ต่อ 30 มาใช้ คือให้เกษตรกรได้ 70 ส่วนของรายได้สุทธิที่เกิดจากการขายน้ำตาลทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และโรงงานได้ 30 ส่วนของรายได้สุทธิจากการขายน้ำตาล (ดูรายละเอียดการคิดราคาอ้อยในระบบแบ่งปันผลประโยชน์ในฤดูกาลผลิตปี 2525-26 ในภาคผนวก ฉ.) และรัฐบาลก็จะได้นำระบบการซื้อขายตามความหวานมาสนับสนุนระบบแบ่งปันผลประโยชน์นี้ด้วย โดยจะเริ่มดำเนินการพร้อมกันหมดทั่วประเทศในปีการผลิต 2529-30

3. ปัญหาการขนส่ง การขนส่งมักจะเป็นปัญหามากสำหรับเกษตรกรที่ไม่มีรถบรรทุกของตนเอง ปัญหานี้มักจะเกิดขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะเกษตรกรในภาคนี้ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายเล็ก ไม่มีรถของตนเอง และมีแหล่งผลิตอยู่ห่างจากโรงงาน เกษตรกรเหล่านี้จะต้องรอคิวจากฝ่ายเจ้าของรถบรรทุก ซึ่งในบางครั้งถ้าตัดอ้อยไว้ก่อน อ้อยก็จะค้างในไร่นาน ทำให้อ้อยเสื่อมคุณภาพลง นอกจากนี้การกำหนดอัตราค่าขนส่งก็มักจะถูกเอาเปรียบจากฝ่ายเจ้าของรถบรรทุกที่มีอิทธิพลมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรจะต้องรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร หรือสมาคมชาวไร่อ้อยก็ได้ เพื่อจะได้เป็นแหล่งกลางในการติดต่อรถบรรทุก การกำหนดค่าขนส่ง ตลอดจนการซ่อมแซมบำรุงถนนเพื่อการขนส่งอ้อย ทั้งนี้นอกจากจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายอ้อยแล้วยังเป็นการช่วยให้มีการขนส่งเร็วขึ้น ซึ่งจะทำให้คุณภาพและความหวานของอ้อยไม่เสื่อมลง

4. ปัญหาด้านต้นทุน เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยส่วนมากมักประสบปัญหาการมีต้นทุนสูง ไม่คุ้มกับราคาอ้อยที่ได้รับในแต่ละฤดูการผลิต

ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิตและการจำหน่ายอ้อยได้ดังนี้

- 1) ถ้าในที่ดินแปลงใด เป็นเนินมีการชะล้างสูง ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลงมาก ถ้าปลูกอ้อยต่อไปจะทำให้ได้ผลผลิตต่ำไม่คุ้มกับค่าใช้จ่าย ที่ดินลักษณะ เช่นนี้เกษตรกรควร จะเลิกปลูกอ้อย และหันมาปลูกพืชชนิดอื่นที่สามารถให้ประโยชน์และเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้น เช่นไม้ ยืนต้นประเภทยูคาลิปตัส กระถินยักษ์ มะม่วงหิมพานต์ หรืออาจจะปลูกสับปะรด เพราะสับปะรด ทนแล้ง หรือถั่วเหลือง ซึ่งในปัจจุบันมีความต้องการใช้มาก และยังคงสั่งซื้อจากต่างประเทศ
- 2) เกษตรกรควรมีปัจจัยการผลิตที่สำคัญเป็นของตนเอง เช่นที่ดินและเครื่องมือ อุปกรณ์การผลิตต่าง ๆ และควรใช้อุปกรณ์เหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเมื่อใช้แล้ว ต้องเก็บเครื่องมือและอุปกรณ์การผลิตไว้ในโรงเก็บ ก่อนเก็บก็ต้องทำความสะอาดให้ดีไม่ให้ เป็นสนิม นอกจากนี้ถ้ามีรถไถเป็นของตนเองก็ควรจะนำออกไปรับจ้างด้วยจึงจะคุ้มค่า
- 3) เกษตรกรควรมีพันธุ์อ้อยของตนเอง และไม่ควรใช้ท่อนพันธุ์มากเกินไปเกินความ จำเป็น เพราะนอกจากจะเสียค่าพันธุ์เพิ่มแล้วยังต้องเสียค่าแรงงานในการสับ ขน และปลูกท่อน พันธุ์เพิ่มขึ้นอีกด้วย
- 4) พยายามใช้แรงงานในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ หรือเมื่อมีการจ้างแรงงาน ก็ควรใช้แรงงานนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจแบ่งพื้นที่เพาะปลูกเป็นแปลงเล็ก ๆ และแต่ละ แปลงควรปลูกอ้อยแต่ละพันธุ์ เช่น พันธุ์เอฟ 160 ใช้ปลูกก่อนเพื่อส่งทีบในต้นฤดูทีบ พันธุ์เอฟ 140 ใช้ปลูกเพื่อส่งทีบตอนกลางฤดูทีบ และพันธุ์ฮาวาย 48-3166 ใช้ปลูกทีหลังเพื่อส่งโรงงาน ในปลายฤดูทีบ (7:6) การปฏิบัติเช่นนี้จะลดภาระการปลูกในฤดูเพาะปลูก และเป็นการกระจาย แรงงานในการปฏิบัติงานให้ได้ตลอดปี เพราะ เมื่อปลูกแปลงหนึ่งเสร็จก็หันไปปลูกอีกแปลงหนึ่ง พอเสร็จแปลงที่ 2 ก็หันมาตายหญ้าและใส่ปุ๋ยแปลงแรกได้ การกระทำดังกล่าวจะต้องทิ้งช่วง ปลูกแต่ละแปลงห่างกัน 1 เดือน นอกจากนี้ยังสามารถทยอยตัดอ้อยส่งโรงงานได้ตลอดฤดูทีบ การจัดการระบบการผลิตที่ดีจะทำให้สามารถใช้แรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งปี โดยไม่ต้องเสีย ค่าใช้จ่ายในการส่งกลับไปแล้วรับกลับมา และยังไม่เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานอีกด้วย

5) เกษตรกรควรมีการควบคุมให้มีการใส่ปุ๋ย และสารเคมีเพื่อกำจัดโรคต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

6) เกษตรกรควรจะปลูกอ้อยปลายฤดูฝน ถ้าสภาพของดินเป็นดินร่วนและดินร่วนปนทราย เพราะจะให้ประโยชน์ดังนี้

(1) ประหยัดค่าใช้จ่ายในการฉีดยาฆ่า และยาคุม เนื่องจากปลูกในช่วงไม่มีฝน การฉีดยาทำไม่ได้เพราะความชื้นผิวดินไม่เพียงพอ

(2) ประหยัดค่าใช้จ่ายในการตายหญ้า การปลูกในช่วงนี้จะมีวัชพืชน้อยทำให้ลดการตายหญ้าลงไปได้มาก ก่อนที่จะถึงฤดูฝนอ้อยจะมีอายุ 5-6 เดือนก็จะมี การตายหญ้าเพียงครั้งเดียว จากนั้นอ้อยก็โตแม้ใบออกคลุมดินจนทำให้หญ้าต่าง ๆ ไม่มีโอกาสงอกและเจริญเติบโต แต่ถ้าปลูกอ้อยต้นฤดูฝนจะต้องตายหญ้าพรวนดินอย่างน้อย 3 ครั้งซึ่งทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากกว่า

(3) ประหยัดค่าใช้จ่ายในการปลูกซ่อม เพราะการปลูกวิธีนี้ต้องเตรียมดินลึก กลบหน้า รากอ้อยจะลงลึก เมื่อเกิดภาวะฝนทิ้งช่วงอ้อยพวกนี้จะไม่ตาย และทนต่อความแห้งแล้งได้ดีกว่าอ้อยปลูกต้นฤดูฝนทั้งที่เป็นพันธุ์เดียวกัน

(4) ประหยัดค่าใช้จ่ายในการตัดอ้อย เพราะอ้อยที่ปลูกในช่วงนี้รากจะหยั่งลึกลงไปในดินเพื่อหาน้ำและอาหารทำให้ลำต้นอ้อยตั้งตรงไม่ล้มง่าย ซึ่งการตัดอ้อยที่มีลำต้นตรงจะตัดได้ง่ายและสะดวกกว่า

(5) อ้อยจะมีน้ำหนักและคุณภาพดี เพราะการปลูกในเดือนตุลาคมหรือพฤศจิกายน แล้วไปตัดในเดือนตุลาคมหรือพฤศจิกายนของปีถัดไปจะทำให้อ้อยมีระยะเวลาในการเติบโตนาน

7) เกษตรกรควรขนส่งอ้อยบ่อนโรงงานที่อยู่ใกล้แหล่งผลิตของตนให้มากที่สุด เพื่อลดต้นทุนในการจำหน่ายอ้อย เพราะจะเสียค่าขนส่งต่ำ

8) เกษตรกรควรบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ หมายความว่าเมื่อเกษตรกรได้รับเงินบ่ารุงไร่หรือเงินกู้มาแล้วจะต้องใช้เงินนั้น เฉพาะเพื่อการผลิตและบ่ารุงรักษาอ้อยเท่านั้น และเมื่อขายอ้อยได้รับเงินค่าอ้อยจากโรงงานมาแล้วก็ต้องแบ่งชำระหนี้เพื่อลดค่าดอกเบี้ยลงบ้าง นอกจากนี้ยังช่วยให้โรงงานหรือธนาคารมีเงินมาหมุนเวียนให้กู้ในปีต่อไปได้

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการตั้งโรงงานผลิตแอลกอฮอล์จากอ้อย เพราะแอลกอฮอล์ซึ่งหมักได้จากน้ำอ้อยสามารถใช้เป็นเชื้อเพลิงโดยตรงในการเดินเครื่องจักรหรือผสมกับน้ำมันเบนซินสำหรับใช้กับรถยนต์โดยสามารถผสมได้ถึง 20% ของน้ำมันเบนซิน ซึ่งเท่ากับช่วยประหยัดเงินตราที่จะต้องส่งน้ำมันเข้าประเทศได้ นอกจากนี้การใช้อ้อยเป็นวัตถุดิบสำหรับหมักแอลกอฮอล์ยังมีผลพลอยได้อีกหลายอย่างคือมีกากอ้อยเหลืออีกถึง 40% ซึ่งสามารถจะนำไปใช้ทำเป็นเชื้อกระดาษ หรือทำเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าได้ ผิดกับโรงงานน้ำตาลซึ่งจะมีกากอ้อยเหลือใช้ไม่ถึง 10% ผลพลอยได้อีกอย่างคือยีสต์ที่ใช้หมักแอลกอฮอล์สามารถนำมาเป็นอาหารสัตว์ได้ เพราะมีโปรตีนสูงถึง 50% และมีวิตามินบีสูงมาก นอกจากนี้คาร์บอนไดออกไซด์ที่ได้จากการหมักก็นำไปใช้ในการทำน้ำอัดลม น้ำโซดา และน้ำแข็งแห้ง ผลพลอยได้ต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยลดค่าใช้จ่ายของการผลิตแอลกอฮอล์ลงได้อีกมาก

ดังนั้นการตั้งโรงงานผลิตแอลกอฮอล์จึงควรเป็นโรงงานที่ใหญ่และมีโรงงานย่อยเพื่อใช้ประโยชน์จากวัสดุที่เป็นผลพลอยได้จากโรงงานด้วย นอกจากนี้โรงงานผลิตแอลกอฮอล์ควรจะอยู่ใกล้ไร่อ้อย เพื่อลดค่าขนส่งในกาน้ำอ้อยเข้าหีบ และถ้าสามารถลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรลงได้อีก ก็พอจะมองเห็นได้ชัดว่าพลังงานจากอ้อยจะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ และจะทำให้เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีความมั่นคงในอาชีพเพราะไม่ต้องพึ่งราคาน้ำตาลในตลาดโลกแต่เพียงอย่างเดียว